

SCI-CONF.COM.UA

**INNOVATIONS
AND PROSPECTS
IN MODERN SCIENCE**

**PROCEEDINGS OF IX INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
AUGUST 28-30, 2023**

**STOCKHOLM
2023**

INNOVATIONS AND PROSPECTS IN MODERN SCIENCE

Proceedings of IX International Scientific and Practical Conference
Stockholm, Sweden
28-30 August 2023

Stockholm, Sweden

2023

UDC 001.1

The 9th International scientific and practical conference “Innovations and prospects in modern science” (August 28-30, 2023) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2023. 265 p.

ISBN 978-91-87224-02-7

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Innovations and prospects in modern science. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2023. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-innovations-and-prospects-in-modern-science-28-30-08-2023-stokholm-shvetsiya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: sweden@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2023 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2023 SSPG Publish ®

©2023 Authors of the articles

TABLE OF CONTENTS

AGRICULTURAL SCIENCES

1. *Khudik L.* 9
ORGANOLEPTIC EVALUATION OF 1-MCP-TREATED APPLES
AT THE END OF POST-REFRIGERATION EXPOSURE AT 20±2°C

VETERINARY SCIENCES

2. *Мележик А. В.* 13
ВИДОВИЙ СКЛАД ЗБУДНИКІВ ЕНТОМОЗІВ ТА АКРОЗІВ
СОБАК І КОТІВ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
3. *Пономаренко В. М., Євстаф'єва В. О., Мельничук В. В.* 18
МОРФОМЕТРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЯЄЦЬ НЕМАТОД
NEMATODIRUS SPATHIGER, ЩО ПАРАЗИТУЮТЬ У ВЕЛИКОЇ
РОГАТОЇ ХУДОБИ

BIOLOGICAL SCIENCES

4. *Добрунов М. С., Горбань В. В.* 22
ВАРООЗ МЕДОНОСНИХ БДЖІЛ

MEDICAL SCIENCES

5. *Fedorova N. V.* 25
ON ONCOLOGY
6. *Grebeniuk D. I., Hnatyuk Yu. P., Martsynkovskiy I. P.,
Shalyhin S. M., Nikulchenko O. V., Slyvka E. V., Nazarchuk H. H.* 28
THE EFFECTIVENESS AND NECESSITY OF USING
SIMULATION TECHNOLOGIES IN TEACHING MEDICAL
STUDENTS DURING THE WAR IN UKRAINE
7. *Nedostup I. S., Pavlykivska B. M., Postoloska O. M., Lotovska T. V.,
Tkach B. N.* 31
ANALYSIS OF HEALTH AND PSYCHOMOTOR DEVELOPMENT
INDICATORS OF PRETERM CHILDREN AT THE CATAMNESTIC
OBSERVATION STAGE
8. *Тумчук К. Ю.* 37
BIORHYTHMS AS REGULATORS OF THE EFFECTIVENESS OF
CYSTOPYELONEPHRITIS TREATMENT
9. *Рябошанко О. М.* 39
МЕЖІ ПРОЦЕНТИЛЬНОГО РОЗМАХУ МІКРОСКОПІЧНИХ
ПОКАЗНИКІВ УРАЖЕНОЇ КІСТКОВОЇ ТКАНИНИ ЗА УМОВИ
ВВЕДЕННЯ МЕЗЕНХІМАЛЬНИХ СТОВБУРОВИХ КЛІТИН:
ДАНІ НА 21 ДОБУ ЕКСПЕРИМЕНТУ
10. *Фільштинська С. А.* 43
РОЛЬ ГЕНЕТИЧНИХ ФАКТОРІВ У ПАТОГЕНЕЗІ
РЕВМАТОЇДНОГО АРТРИТУ

23.	<i>Сиротюк Д. М., Закопець М. Л.</i>	111
	ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ЧИСТОТИ ІНТОНАЦІЇ МУЗИКАНТА-ДУХОВИКА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТАХ	
24.	<i>Стасів Н. І., Зубко В. А., Стасів Н. Ю.</i>	117
	ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	
25.	<i>Шехавцова С. О., Полковников Я. О.</i>	121
	ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	
PSYCHOLOGICAL SCIENCES		
26.	<i>Абсалямова Л. М., Пелехата С. В.</i>	123
	ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КІБЕРЗАЛЕЖНОСТІ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ	
27.	<i>Андрійчук І. П., Смирнова О. І.</i>	127
	ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ МЕТОДОМ МАРШАЛЛА РОЗЕНБЕРГА	
28.	<i>Карнюк Ю. Я.</i>	134
	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГОТЕРАПІЇ У РОБОТІ З ВИМУШЕНО ПЕРЕСЕЛЕНИМИ ОСОБАМИ	
29.	<i>Сазонова Т. П.</i>	140
	ПОРЦЕЛЯНОВА СКУЛЬПТУРА ЯК ДИСКУРС В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТАХ АВТОРА	
HISTORICAL SCIENCES		
30.	<i>Horbatiuk Ya. S.</i>	144
	CRISIS IN CRIMEA: GEOPOLITICAL STRUGGLES AND UNCERTAINTY IN 1918	
POLITICAL SCIENCES		
31.	<i>Ткачук Д. Ю.</i>	147
	СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, ЙОГО ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ	
PHILOLOGICAL SCIENCES		
32.	<i>Гаджиєва Г. Ю.</i>	153
	ДІАЛОГ СХОДУ ТА ЗАХОДУ У ТВОРЧОСТІ ОРХАНА ПАМУКА	
33.	<i>Кайгородцева Б. О.</i>	156
	ТЕМА СЕЛА В ЛІТЕРАТУРНІЙ КРИТИЦІ 19 СТОЛІТТЯ (ДО ПОСТАНОВИ ПРОБЛЕМИ)	

ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ МЕТОДОМ МАРШАЛЛА РОЗЕНБЕРГА

Андрійчук Іванна Петрівна,

к.психол.н., доцент

Смирнова Оксана Іванівна,

магістрантка

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Вступ. У сучасному світі через вплив несприятливих умов соціалізації дітей все більшого прояву набуває деструктивна поведінка, особливо серед підлітків. У лютому 2023 в ЮНІСЕФ підраховали, що близько 1,5 мільйона дітей в Україні піддаються депресії, відчувають тривогу, страждають від посттравматичного стресового розладу та інших проблем психічного здоров'я з потенційними довгостроковими наслідками, що пов'язано із військовим повномасштабним вторгненням росії. Кетрін Рассел, виконавчий директор ЮНІСЕФ, заявила: «Діти в Україні пережили рік жаху» [1]. А в грудні минулого року представник ВООЗ в Україні Ярно Хабіхт повідомив, що близько чверті населення України, а це майже 10 мільйонів людей, можуть страждати від психічних розладів через військову агресію росії [2]. Дослідники наголошують на необхідності та доцільності вивчення особливостей ефективної комунікації у шкільному середовищі.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та емпіричному вивченні особливостей ефективної комунікації, вирішення конфліктів методом Маршалла Розенберга.

Матеріали та методи. Із метою дослідження особливостей вирішення конфліктів методом Маршалла Розенберга у шкільному середовищі застосовувався комплекс методів: теоретичний аналіз і узагальнення наукової літератури з проблематики дослідження; вивчення практичного досвіду; опитування за темою дослідження; методи кількісної та якісної обробки

отриманих даних.

Результати та обговорення. Вивчаючи психологічну літературу та практичний досвід, на предмет того, яка навчальна технологія чи психологічний метод могли б зараз бути в пригоді не лише дорослим, але й дати відповідні інструменти дітям та підліткам у вирішенні конфліктів, управлінні власними стресовими ситуаціями, а також бути поряд із іншими у важкі моменти чи під час непорозумінь, ми дійшли висновку, що комунікативне ненасильницьке спілкування (ННС) (англ. Nonviolent Communication (NVC)) Маршалла Розенберга є одним із доступних і зрозумілих методів, у тому числі для дітей, у розв'язанні конфліктів, медіації та миробудуванні.

«Якщо педагоги серйозно налаштовані знизити кількість конфліктів та емоційного стресу, що погано впливають на обсяг і якість навчання у класах, тоді час викладачам і учням набути навичок, необхідних для створення безпечного навчального середовища, яке базується на співпраці», - йдеться у вступі до посібника «Клас без провини» Сури Гарт та Вікторії Кіндл Готсон [3, с. 11].

ННС - це комунікативна технологія, яка базується на принципах ненасильства та емпатії. Ненасильницька комунікація була розроблена клінічним психологом, медіатором та педагогом Маршаллом Розенбергом у 1960-1970-х роках. Технологія ННС розвинулась із концепцій, що використовуються в особистісно орієнтованій терапії та описана автором у книзі «Ненасильницьке спілкування: мова життя». Робота з аналізом та розв'язанням конфліктних ситуацій повинна починатися саме із школи і навіть ще з дитячого садочка, оскільки саме в ранньому віці людина засвоює комунікативні моделі, вчиться підбирати слова, будувати логічні речення, пов'язувати їх із своїми внутрішніми потребами та зовнішніми спостереженнями. ННС - дуже органічно і природньо вливається у виховний процес, даючи практичні інструменти не лише під час вирішення конфліктів, але й у щоденному спілкуванні.

Сам Маршалл Розенберг зазначав, що «ННС - це спосіб спілкування, який надихає нас давати від серця» [4, с. 34]. Психолог пише у своїй основній книзі про ННС, що був дуже вражений роллю мови та використанням слів: «Я визначив специфічний підхід до спілкування – як мовлення та слухання, - що допомагає давати від серця, створюючи там тонкий зв'язок між собою та іншими, завдяки якому наше природне співчуття процвітає» [4, с. 35].

ННС – це особлива комунікативна технологія (метод). Вона складається із чотирьох складових, які часто називають «кроками»: 1) спостереження; 2) почуття; 3) потреби; 4) прохання. Ці чотири етапи легко запам'ятати та просто тримати у центрі своєї уваги під час комунікації. Тому вони як найкраще підходять для роботи з дітьми та підлітками, якщо ми хочемо розпочати знайомство із процесом миробудування та медіації у шкільному колективі.

Барбара Лайтнер, німецька авторка книги «Ненасильницьке спілкування у дитячому садку» зазначає, що діти природнім способом проявляють свої почуття та потреби, вони відкрито та щиро спілкуються на ранніх етапах і тому модель ННС ними сприймається легко та швидко [5, с. 13].

Варто зазначити, що комунікативна технологія Маршалла Розенберга передбачає внесення щирості у спілкування. Саме щирість, емпатія, та тонка робота із власним емоційними станами додає особливої складності у практичному застосуванні ННС дорослим та відкриває можливості для спілкування у дитячому та підлітковому віці, особливо під час вирішення конфліктів та під час медіації. Загалом нещирість та шаблонність, мовні кліше, заборони, соціально потрібні відповіді приходять в комунікацію дітей уже із досвіду дорослих.

Про важливість медіації саме у шкільному віці висловлюється Інна Терещенко, керівник Одеської обласної групи медіації: «Це робота з тими віковими групами людей, коли найлегше сприймаються цінності, причому, тоді, коли неможливо обдурити, і тоді, коли люди ще формують базу своїх реакцій на складні ситуації» [6, с. 10].

Як показує практика та аналіз літератури, комунікативна технологія Маршалла Розенберга ННС є достатньо простою та зрозумілою для використання у навчальних закладах. Розглянемо приклади окремих шкіл.

Аналізуючи досвід Швейцарії, звернемо увагу на інтегральну денну школу Вінтентура (Integrale Tagesschule Winterthur (ITW)), яка є відносно «молодим» приватним навчальним закладом (директор Армін Зібер) [7]. Тут навчаються учні 7-9 класів, які часто мали труднощі з навчанням у державних школах. В концепції ITW зазначено, що школа в основі своєї діяльності покладається на методи гуманістичного спрямування, що дають змогу розглядати людину цілісно, а учні та вчителі дотримуються дієвої та об'єднуючої комунікації, тобто знайомі з технологією ненасильницького спілкування (ННС) Маршалла Розенберга.

У класних приміщеннях, коридорах та навіть у їдальні є багато пам'яток та символів (фігури жирафи), що нагадують учасникам навчального процесу, що спілкування базується на чотирьох кроках ненасильницької комунікації. Оскільки таке спілкування передбачає бути емпатійним та щирим, не можна собі уявити, щоб ця комунікаційна технологія застосовувалась ситуативно чи лише між учнями. ННС стає фактично частиною життя учнів, вчителів, а також батьків, які повинні бути готові підтримувати своїх дітей. Конфлікти у школі звичайно виникають. Якщо вони незначні, учні швидко самі дають собі раду, адже вміють добре формулювати свої прохання (4 крок ННС), це дає ясність і зрозумілість у стосунках. Якщо ж конфліктна ситуація між учнями, між учнями та вчителями, між вчителями чи батьками є складною, до її вирішення залучається медіатор. Це, як правило, вчитель школи. Медіація проходить також за формулою ННС: оцінка ситуації без суджень, пошук потреб через емоції та, звичайно ж, прохання (запит) кожної сторони.

Варто зазначити, що ніхто у школі ITW не боїться конфліктних ситуацій. Навпаки, вчителі із задоволенням виступають медіаторами у непорозуміннях школярів. Так само вчителі з довірою звертаються з проханням медіації, наприклад, до адміністрації школи, коли виникає конфлікт між педагогами чи

іншими учасниками освітнього процесу. ННС справді дає легкість у стосунках і завдяки цій технології конфлікти приносять більше позитиву, аніж негативу, допомагають налагоджувати стосунки та розвивати їх.

Вивчаючи досвід українських шкіл, хочемо звернути увагу, що ненасильницьке спілкування Маршалла Розенберга «прийшло» разом із Революцією Гідності у 2014 році. Для налагодження зв'язку між протестувальниками у Київ прибули тренери ННС Дюк Дюкшерер та Карл Плеснер. Останній пізніше разом зі своєю українською дружиною Оленою Ганцяк започаткував у Києві Український центр Ненасильницького спілкування і примирення «Простір Гідності».

В освіту ННС привела Катерина Ясько, психолог, едуколог та керівниця громадської спілки «Міжнародний інститут інтегрального розвитку» (ІІД), засновниця просвітницької ініціативи Empatia.pro. Комунікативним методом Маршалла Розенберга пані Ясько зацікавилась ще у 2011 році, однак, як вона сама зізналася, лише з 2016 року запит на ННС в нашій країні почав стрімко зростати. За ініціативи Катерини Ясько три роки поспіль були організовані та проведені навчальні проекти для освітян України. Згодом це перетворилося в цілий рух, оскільки через ННС багато освітян розвинули смак до безпечних і дбайливих комунікацій, вони прагнули нових інструментів, створювали і залучали й інші програми з розвитку емоційного інтелекту.

У 2020 році українською мовою вийшли книги «Ненасильницьке спілкування. Мова життя» Маршалла Розенберга, «Клас без провини» та «Шанобливі батьки, шанобливі діти», «7 ключів до перетворення сімейного конфлікту на співпрацю» Сури Гарт і Вікторії Кіндл Годсон. ННС прийшло в українські школи.

Є позитивний досвід нової школи у Донецьку. Директор – Світлана Ступаченко – розповіла, що саме книга Сури Гарт і Вікторії Кіндл «Клас без провини» надихнула її до впровадження ННС у своїй школі, в якій діти навчаються дистанційно. Комунікативна технологія Маршалла Розенберга спершу була представлена викладачам школи, далі поетапно приходила в

щоденне спілкування учнів. Пані Світлана зізналася, що впровадження ННС не було легким. Деякі батьки навіть відмовились продовжувати співпрацю з навчальним закладом, адже через свій авторитарний підхід до виховання цінності щирого і відкритого спілкування були незрозумілими та неприйнятними.

Цікавим, з точки зору викладу досліджуваної теми, є досвід стрийської державної школи СЗШ №5 імені Василя Стасюка Львівської області. Директор Марія Валовін. У навчальному закладі не впроваджене ННС Маршалла Розенберга, однак психологічна служба активно працює з школярами. Діти добре обізнані та відкриті, часто відвідують шкільні заходи, які спрямовані на попередження конфліктів, розуміють досить добре, що таке булінг та як його уникати, добре орієнтуються в теоретичних засадах, що стосуються непорозумінь між підлітками.

Нами було проведено тренінг з підлітками 11-12 років (30 учасників), на якому коротко ознайомили школярів із технологією ННС та попрактикували практику активного слухання. Після того було проведено опитування з відкритими запитаннями «що сподобалось і що ні» безпосередньо після тренінгу та запропоновано заповнити google-форму. За результатами опитування 50% учнів зізналися, що у класі виникають конфлікти. 20% дітей відповіли, що знають, як спілкуватися, щоб уникнути непорозумінь, не відчують неспокою та напруги та знають, як відновити свій емоційний стан. 10% учасників відмовились відповідати на запитання, що може свідчити, що діти не готові до щирих відповідей.

Цікаво, що безпосередньо після тренінгу практично 100% дітей написали у відкритих відповідях, що їм сподобалось слухати співрозмовників та говорити, щоб їх активно слухали. Декілька учнів запропонували проводити відновлюючі кола щотижня, адже «їм це дуже потрібно».

Висновки. Отже, комунікативна технологія ННС Маршалла Розенберга органічно може доповнити виховний процес у навчальних закладах України як достатньо проста та зрозуміла для дітей шкільного віку від 6 до 17 років.

Комунікативна технологія ННС є ефективною у запобіганні та розв'язанні конфліктів, а також у веденні шкільної медіації між усіма учасниками навчального процесу. Впровадження ННС повинно бути бажаним для усіх учасників навчального процесу у школі – для батьків, дітей та вчителів. Технологія ННС може бути відмінною відновлюючою психологічною практикою у державних школах, для встановлення психологічної рівноваги та балансу у школярів.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в обґрунтуванні психологічних умов застосування комунікативної технології ННС Маршалла Розенберга та апробації тренінгової програми ненасильницького спілкування серед підлітків.

ЛІТЕРАТУРА

1. War in Ukraine pushes generation of children to the brink, warns UNICEF URL: <https://www.unicef.org/press-releases/war-ukraine-pushes-generation-children-brink-warns-unicef>

2. About a quarter of Ukraine's population – some 10 million people – may suffer from a mental health disorder in relation to the conflict, the World Health Organization's representative in the country, Jarno Habicht, has said. URL: <http://surl.li/kjwxd>

3. Сура Гарт, Вікторія Кіндл Годсон. Клас без провини. Харків, 2020. 256 с.

4. Маршалл Розенберг. Ненасильницьке спілкування: мова життя. Харків, 2020. 256 с.

5. Barbara Leitner. Gewaltfreie Kommunikation in der KiTa Wertschätzende Beziehungen gestalten – zu Eltern, Kindern, im Team und zu sich selbst. Padeborn, 2020. 196 p.

6. Гусев А., Гусева К., Похмелкіна Г. 5 років діалогу і 25 років медіації в Україні: від протистояння до порозуміння. Київ. 2019. 340 с.

7. Eine Schule fürs Leben URL: <https://www.itw-oberstufe.ch/>